

Eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas 2021. gada decembra apsekojums: galvenie rezultāti Latvijā

- Aizdevumiem uzņēmumiem kredītēšanas standarti saglabājās līdzšinējā līmenī, tomēr savstarpējās konkurences spiediena ietekmē tika pazemināta pievienotā procentu likme.
- Pieprasījuma kāpums pēc īstermiņa aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem galvenokārt skaidrojams ar nepieciešamību pēc uzkrājumiem un apgrozāmajiem līdzekļiem.
- Aizdevumiem mājāsaimniecībām kredītēšanas standarti, kā arī vairāki aizdevumu noteikumi un nosacījumi tika atviegloti gan mājokļa, gan patēriņa kredītu segmentā.
- Pieprasījums pēc aizdevumiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei būtiski nemainījās, savukārt pēc patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem mājāsaimniecībām – pieauga.

2021. gada decembrī Latvijas Banka sadarbībā ar Eiropas Centrālo banku (tālāk tekstā – ECB) veica eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas apsekojumu par kredītēšanas attīstības tendencēm 2021. gada 4. ceturksnī un prognozēm 2022. gada 1. ceturksnim. Aptaujā piedalījās četras Latvijas kredītiestādes, kuru kopējā tirgus daļa nefinanšu uzņēmumu un mājāsaimniecību kredītēšanā ir pietiekami augsta, lai raksturotu kredītēšanas attīstību Latvijā. Kredītiestāžu sniegtās atbildes tiek ietvertas eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas apsekojuma rezultātos.

Aizdevumi uzņēmumiem

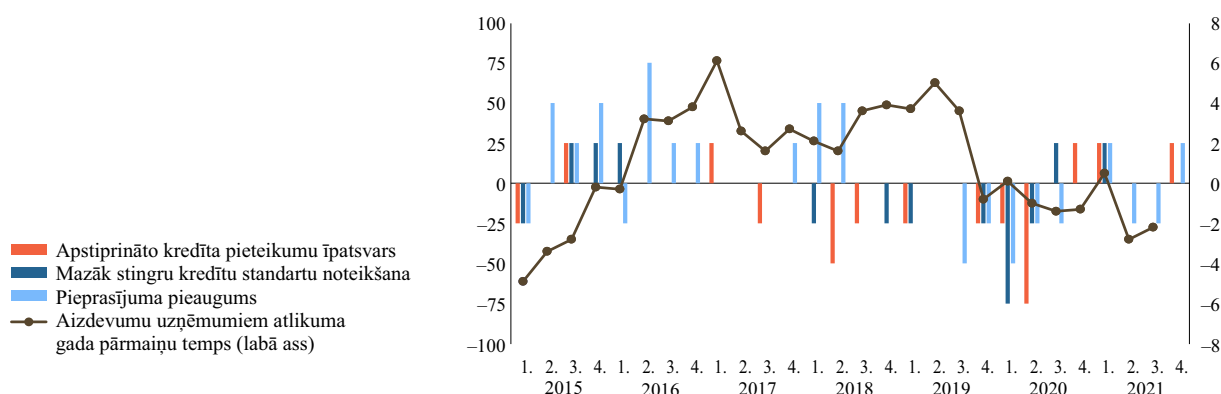
Uzņēmumu kredītēšanas pieauguma temps 2021. gada 4. ceturksnī joprojām bija gauss, jo kredītiestādes nemazināja kredītēšanas standartu stingrību un pieprasījums kāpa vien pēc īstermiņa aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem.

Aptaujātās Latvijas kredītiestādes 2021. gada 4. ceturksnī nemainīja kredītēšanas standartus aizdevumiem uzņēmumiem, tomēr vienā kredītiestādē nedaudz samazinājās noraidīto kredīta pieprasījumu īpatsvars (sk. 1. att.). Viena kredītiestāde 2022. gada 1. ceturksnī plāno atvieglot kredītēšanas standartus attiecībā uz aizdevumiem uzņēmumiem, izņemot īstermiņa aizdevumus.

1. attēls

APSTIPRINĀTO KREDĪTA PIETEIKUMU ĪPATSVARA, KREDĪTĒŠANAS STANDARTU UN PIEPRASĪJUMA PĀRMAIŅAS UN ATLIKUMA GADA PIEAUGUMA TEMPS AIZDEVUMIEM UZŅĒMUMIEM

(par apstiprināto pieprasījumu īpatsvara pieaugumu, atvieglotu kredītēšanas standartu piemērošanu un pieprasījuma pieaugumu ziņojošu kredītiestāžu neto skaits; %; aizdevumu atlikuma gada pieauguma temps; %)

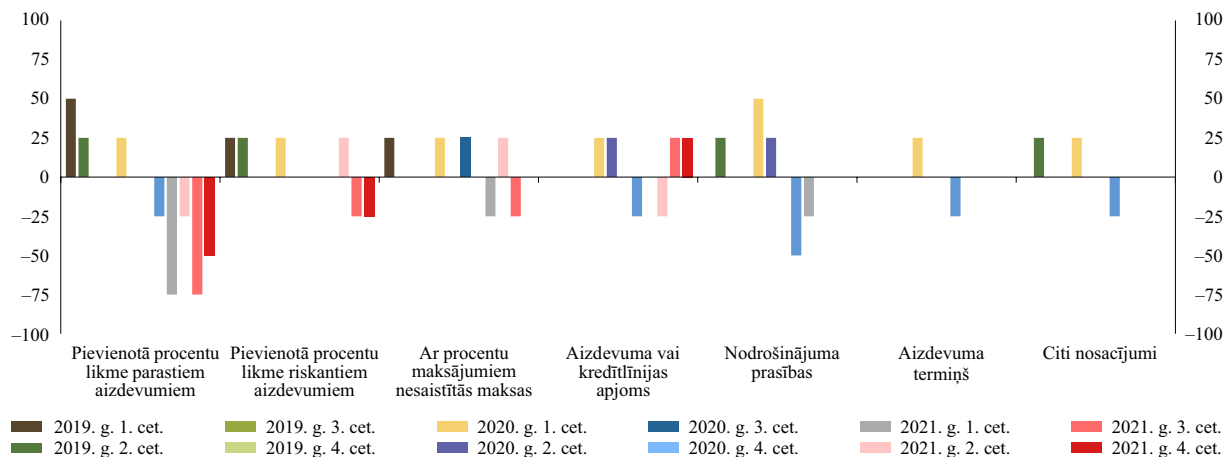
Avots: banku veiktās kredītēšanas apsekojums un ECB Statistisko datu noliktava (*Statistical Data Warehouse*).

Aptaujātās Latvijas kredītiestādes 2021. gada 4. ceturksnī savstarpējās konkurences ietekmē biežāk (pusē gadījumu) pazemināja pievienoto procentu likmi parastiem aizdevumiem uzņēmumiem: divas lielajiem uzņēmumiem, viena – mazajiem un vidējiem. Viena no kredītiestādēm samazināja arī pievienoto procentu likmi riskantiem aizdevumiem uzņēmumiem (sk. 2. att.). Pievienoto procentu likmju pazemināšana attiecīgajā laika periodā un kredītēšanas segmentā noteica vispārējo noteikumu un nosacījumu stingrības mazināšanu (vienā kredītiestādē). Pretēji novērotajai noteikumu un nosacījumu atvieglošanas tendencei kāda aptaujātā Latvijas kredītiestāde 2021. gada 4. ceturksnī ziņoja, ka aizdevumiem uzņēmumiem samazinājusi izsniedzamo apjomu.

2. attēls

NOTEIKUMU UN NOSACĪJUMU PĀRMAIŅAS AIZDEVUMIEM UZŅĒMUMIEM

(par stingrāku noteikumu un nosacījumu piemērošanu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

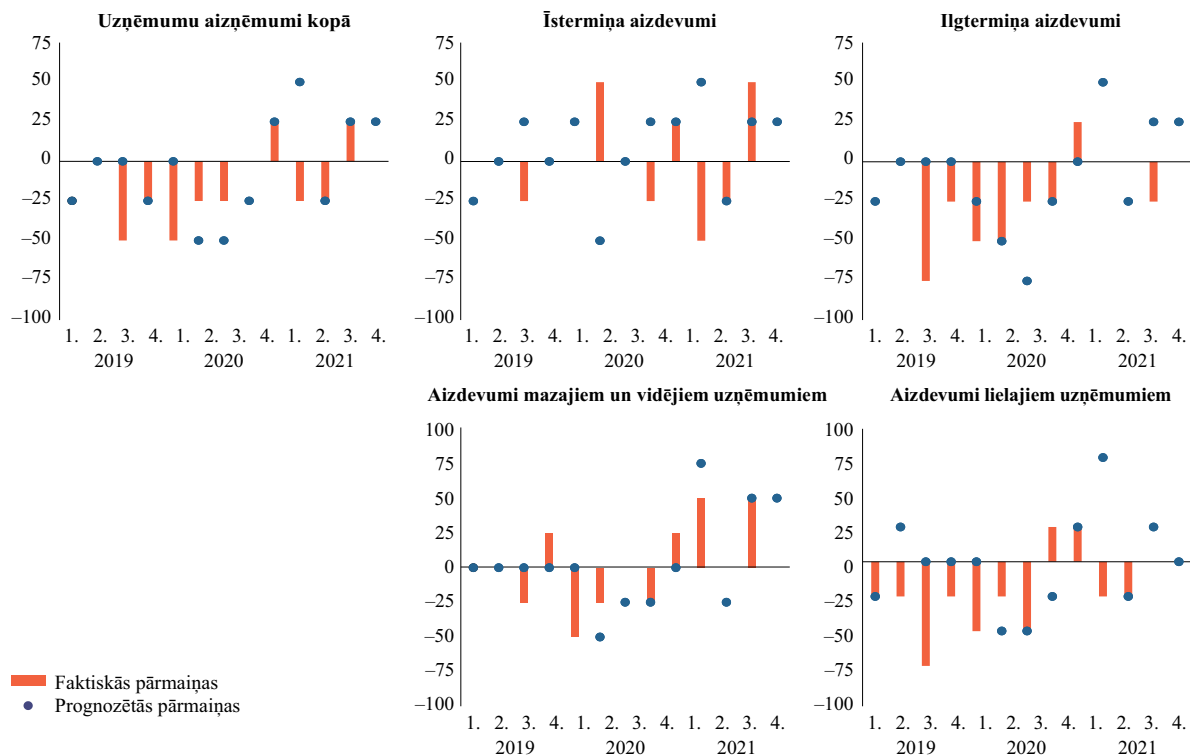
Avots: banku veiktās kredītēšanas apsekojums.

Pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem kopumā 2021. gada 4. ceturksnī nedaudz pieauga vienā no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm, bet atsevišķos sīkākos uzņēmumu kredītēšanas segmentos – trijās kredītiestādēs. Pieprasījums pēc aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem attiecīgajā laika periodā pieauga divās aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs. Pieprasījums pēc īstermiņa aizdevumiem uzņēmumiem arī palielinājās divās kredītiestādēs, vienā no kurām vienlaikus saruka pieprasījums pēc ilgtermiņa aizdevumiem. Nākamajā ceturksnī puse aptaujāto Latvijas kredītiestāžu (divas kredītiestādes) paredz pieprasījuma kāpumu pēc aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (sk. 3. att.).

3. attēls

PIEPRASĪJUMA PĒC AIZDEVUMIEM UZŅĒMUMIEM PĀRMAIŅAS

(par augstāku kredītu pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

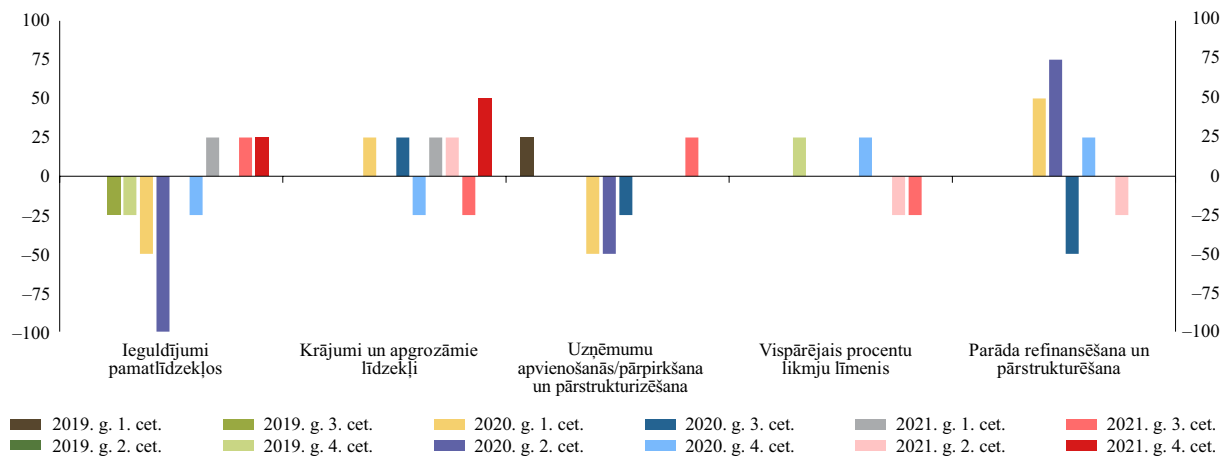
Pieprasījuma pieaugumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem 2021. gada 4. ceturksnī galvenokārt noteica lielāka nepieciešamība pēc uzkrājumiem un apgrozāmajiem līdzekļiem (divos gadījumos). Papildus viena kredītiestāde skaidroja pieprasījuma kāpumu pēc aizdevumiem maziem un vidējiem uzņēmumiem ar nepieciešamību pēc ilgtermiņa investīcijām. Vienlaikus vairāki faktori negatīvi ietekmēja pieprasījumu attiecīgajā kredītēšanas segmentā. Visbiežāk (divreiz) aptaujātās Latvijas kredītiestādes kā pieprasījumu mazinošu faktoru norādīja uzņēmumu parāda obligāciju emisiju un retāk (vienreiz) – akciju emisiju, kā arī citu kredītiestāžu un AS "Attīstības finanšu institūcija Altum" konkurenci (4. att.).

4. attēls

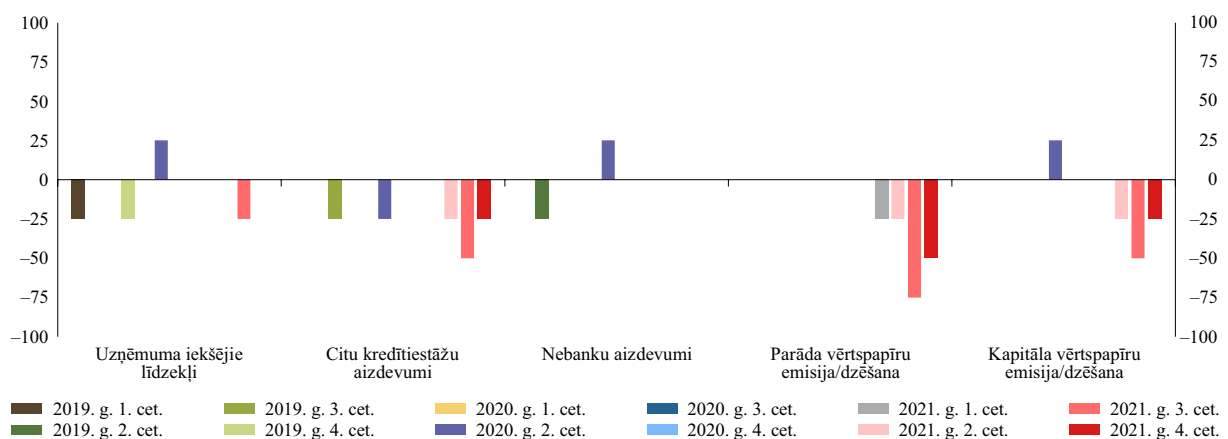
DAŽĀDU FAKTORU IETEKME UZ UZŅĒMUMU PIEPRASĪJUMU PĒC AIZDEVUMIEM

(par faktoru pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

a) Finansējuma vajadzības, aizdevumu pieprasījuma pamatā esošie veicinošie faktori vai mērķi

b) Alternatīvu finanšu avotu izmantošana

Aizdevumi mājāsaimniecībām mājokļa iegādei

Strauji attīstījās mājāsaimniecību kreditēšana mājokļa kredītu segmentā, vairākās kredītiestādēs savstarpējās konkurences rezultātā uzlabojoties finansējuma nosacījumiem. Turklāt nākamajā ceturksnī kreditēšanu šajā segmentā veicinās pieprasījuma atjaunošanās.

Banku un nebanku konkurences ietekmē viena no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm 2021. gada 4. ceturksnī atviegloja kreditēšanas standartus aizdevumiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, tomēr jau nākamajā ceturksnī kāda cita kredītiestāde plāno tos padarīt stingrākus. Visās aptaujātajās Latvijas kredītiestādēs 2021. gada 4. ceturksnī noraidīto mājāsaimniecību mājokļa aizdevumu pieprasījumu īpatsvars saglabājās līdzšinējā līmenī.

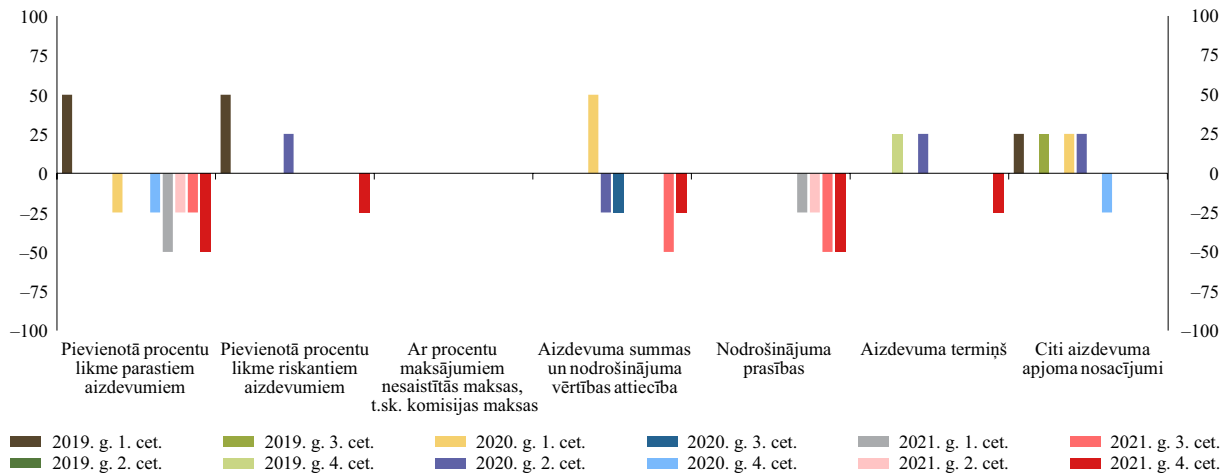
Apskatītajā kreditēšanas segmentā savstarpējās konkurences ietekmē trīs aptaujātās Latvijas kredītiestādes 2021. gada 4. ceturksnī atviegloja vienu vai vairākus atsevišķus noteikumus vai nosacījumus: visbiežāk (divreiz) pazemināja ķīlas prasības un pievienoto procentu likmi parastiem aizdevumiem, retāk (vienreiz) – pazemināja pievienoto procentu likmi riskantiem aizdevumiem, pagarināja termiņu un paaugstināja kredītu un ķīlas attiecību (sk. 5. att.).

Pieprasījums pēc aizdevumiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei 2021. gada 4. ceturksnī būtiski nemainījās: vienā aptaujātajā Latvijas kredītiestādē tas samazinājās, bet kādā citā – pieauga. Pieprasījumu attiecīgajā kreditēšanas segmentā pozitīvi ietekmēja zems procentu likmju līmenis, kā arī mājokļu tirgus attīstības perspektīvas un gaidītais cenu kāpums. Savukārt patērētāju konfidences ietekmes vērtējums aptaujātajās kredītiestādēs ir pretējs. Tomēr divas no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm paredz, ka 2022. gada 1. ceturksnī pieaugs pieprasījums pēc aizdevumiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei (sk. 6. att.).

5. attēls

NOTEIKUMU UN NOSACĪJUMU PĀRMAIŅAS AIZDEVUMIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM MĀJOKĻA IEGĀDEI

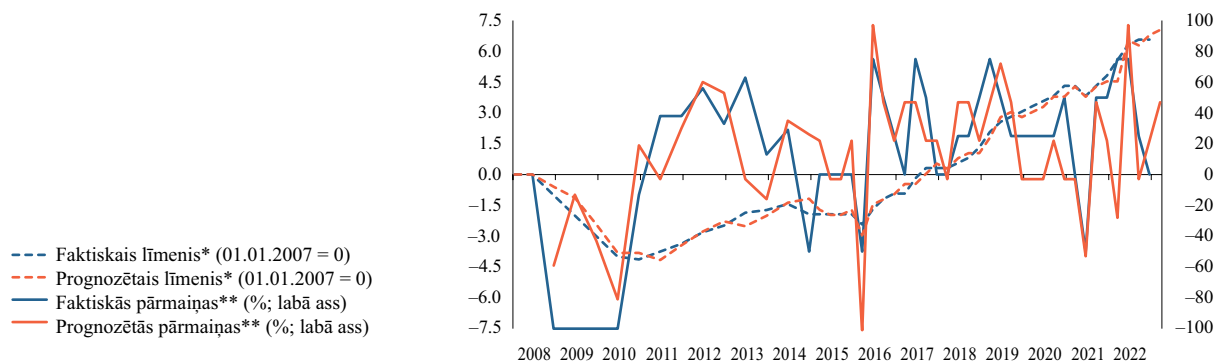
(par stingrāku noteikumu un nosacījumu piemērošanu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

6. attēls

PIEPRASĪJUMA PĒC AIZDEVUMIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM MĀJOKĻA IEGĀDEI PĀRMAIŅAS

(par lielāku kredītu pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; % un neto skaita kumulatīvās pārmaiņas; indekss)

* Par lielāku kredītu pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaita kumulatīvās pārmaiņas.

** Par lielāku kredītu pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits.

Patēriņa kredīti un pārējie aizdevumi mājāsaimniecībām

Patēriņa kredīti un pārējie aizdevumi mājāsaimniecībām attīstījās vājāk nekā mājokļa kredīti, tomēr kreditēšanas standartu stingrības mazināšana, izdevīgāki noteikumi un nosacījumi, kā arī pieprasījuma kāpums dod pamatu cerībām par straujāku kreditēšanas attīstību 2022. gadā.

Puse aptaujāto Latvijas kredītiestāžu 2021. gada 4. ceturksnī atviegloja kreditēšanas standartus patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem mājāsaimniecībām. Attiecīgo standartu atvieglošanu divos gadījumos izskaidroja banku savstarpējā konkurence un vienā – arī nebanku konkurence. Turklāt apskatītajā kreditēšanas segmentā noraidīto pieprasījumu īpatsvars attiecīgajā laika periodā vienā kredītiestādē samazinājās. Nākamajā ceturksnī viena aptaujātā Latvijas kredītiestāde tomēr plāno padarīt kreditēšanas standartus patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem mājāsaimniecībām nedaudz stingrākus.

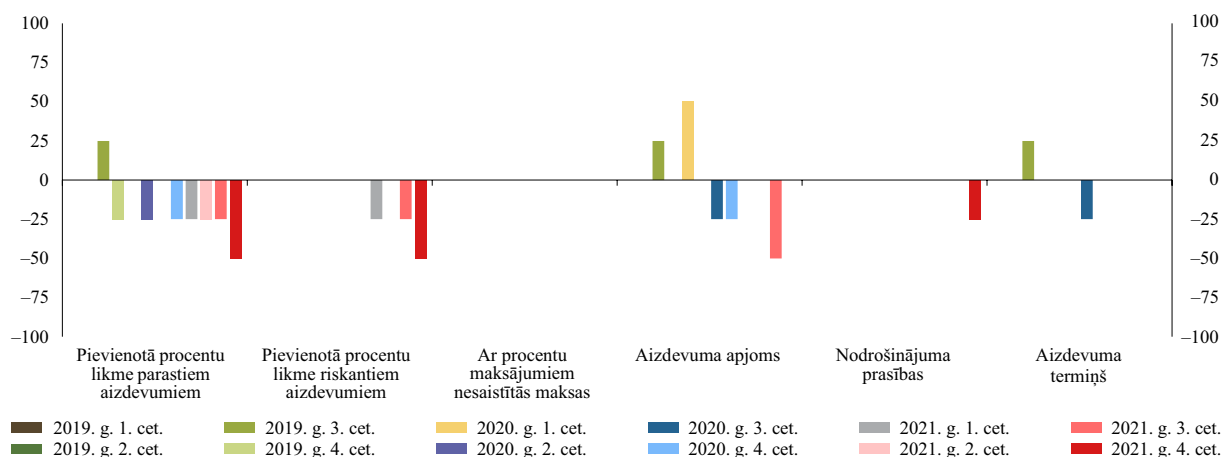
Savstarpējās konkurences ietekmē divas kredītiestādes 2021. gada 4. ceturksnī atviegloja arī noteikumus un nosacījumus patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem mājāsaimniecībām (sk. 7. att.): pazemināja pievienoto procentu likmi parastiem un riskantiem aizdevumiem (divos gadījumos) un atviegloja ķīlas nosacījumus (vienā gadījumā).

Pieprasījums pēc patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem mājāsaimniecībām 2021. gada 4. ceturksnī nedaudz pieauga divās no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm (sk. 8. att.), un tikpat kredītiestāžu paredz tā kāpumu 2022. gada 1. ceturksnī. Kā galvenos iemeslus pieprasījuma kāpumam pēc patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem mājāsaimniecībām Latvijas kredītiestādes katru vienreiz minēja izdevumus ilglietojuma preču (automašīnu, mēbeļu u.c.) iegādei, patērētāju konfidences pieaugumu, zemo procentu likmju līmeni.

7. attēls

NOTEIKUMU UN NOSACĪJUMU PĀRMAIŅAS PATĒRĪŅĀ KREDĪTIEM UN PĀRĒJIEM AIZDEVUMIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM

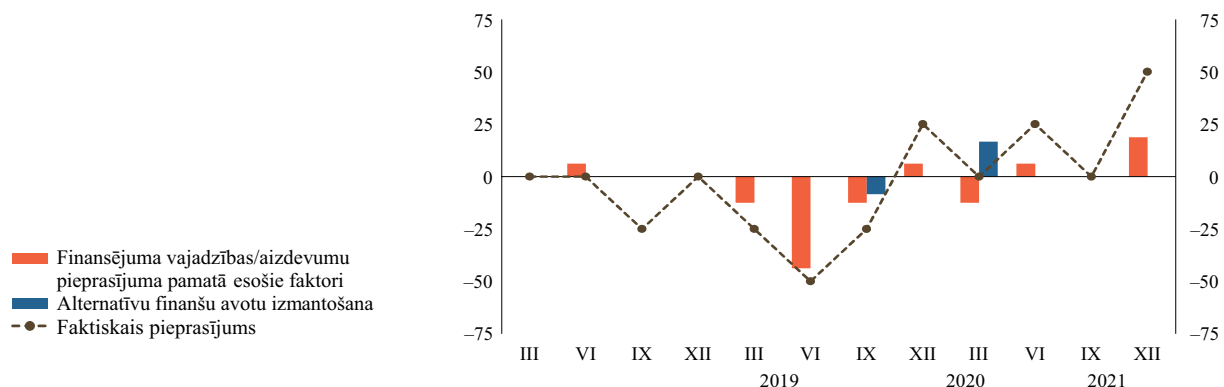
(par stingrāku noteikumu un nosacījumu piemērošanu ziņojošo kredītiestāžu neto skaits; %)

8. attēls

DAŽĀDU FAKTORU IETEKME UZ MĀJSAIMNIECĪBU PIEPRASĪJUMU PĒC PATĒRĪŅĀ KREDĪTIEM UN PĀRĒJIEM AIZDEVUMIEM

(aritmētiskais vidējais katrā faktoru grupā, kur katrs faktors novērtēts kā par tā pozitīvo ietekmi ziņojošo kredītiestāžu neto skaits; %)

Papildjautājumi

Eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas 2021. gada decembra apsekojumā kredītiestādes atbildēja arī uz vairākiem papildjautājumiem par finansējuma pieejamību, jaunu normatīvo aktu vai uzraudzības pasākumu ietekmi, ienākumus nenesošo kredītu īpatsvara ietekmi uz kredītēšanas politiku, kredītēšanas standartu, noteikumu un nosacījumu, kā arī pieprasījuma pārmaiņām aizdevumiem uzņēmumiem nozaru dalījumā un dalījumā pēc valdības ar Covid-19 pandēmiju saistītajām garantijām.

Pusē aptaujāto Latvijas kredītiestāžu 4. ceturksnī uzlabojās finanšu resursu pieejamība kādā no finanšu resursu tirgus segmentiem: ļoti īsa termiņa nenodrošināto naudas tirgus instrumentu vai īstermiņa termiņnoguldījumu segmentā.

Jaunu normatīvo aktu vai uzraudzības pasākumu ietekme uz kredītēšanu 2021.–2022. gadā vērtējama kā minimāla. Arī ienākumus nenesošo kredītu īpatsvars pēdējos sešos mēnešos ietekmēja un nākamajos sešos mēnešos ietekmēs tikai vienas aptaujātās Latvijas kredītiestādes kredītēšanas politiku.

Latvijas kredītiestāžu vērtējumā pieprasījumam pēc aizdevumiem uzņēmumiem 2022. gada 1. pusgadā ir perspektīva pieaugt galvenokārt nekustamā īpašuma un rūpniecības nozarēs. Trīs no četrām aptaujātajām Latvijas kredītiestādēm norādīja, ka 2021. gada 2. pusgadā pieprasījums pieaudzis un 2022. gada 1. pusgadā turpinās pieaugt nekustamā īpašuma nozarē. Divas kredītiestādes paredz, ka 2022. gada 1. pusgadā pieprasījums kāps arī pēc aizdevumiem rūpniecības nozarē. Pieprasījums pēc aizdevumiem uzņēmumiem nekustamā īpašuma nozares dzīvojamā platību un komercplatību segmentos 2021. gada 2. pusgadā audzis vienlīdz bieži (trijās kredītiestādēs), turpretī 2022. gada 1. pusgadā tas ar lielāku

ticamību varētu kāpt dzīvojamo platību nekustamā īpašuma segmentā (trijās kredītiestādēs) un ar mazāku – komercplatību segmentā (divās kredītiestādēs). Puse aptaujāto kredītiestāžu 2022. gada 1. pusgadā plāno atvieglot noteikumus un nosacījumus aizdevumiem uzņēmumiem kādā no nozarēm vai apakšnozarēm: rūpniecībā, dzīvojamo platību nekustamo īpašumu vai komercplatību nekustamo īpašumu jomā.

Uzņēmumu kreditēšanas sektorā 2021. gada 2. pusgadā pieauga plaša starp pieprasījumu pēc aizdevumiem uzņēmumiem ar valdības garantijām, kas saistītas ar Covid-19 pandēmiju, un pēc aizdevumiem bez tām. Viena aptaujātā kredītiestāde norādīja, ka pieprasījums pēc aizdevumiem ar minētajām valdības garantijām attiecīgajā laika posmā būtiski sarucis neatkarīgi no uzņēmuma lieluma. Savukārt cita kredītiestāde ziņoja par pieprasījuma pieaugumu pēc aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem bez šādām garantijām.